

УДК 811.124

ЛЕФТЕРОВА Ольга – кандидат філологічних наук, доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики Навчально-наукового інституту філології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, бульв. Тараса Шевченка, 14, Київ, 01601, Україна (olefterova@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0659-1334>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2024.60.9>

Бібліографічний опис статті: Лефтерова, О. (2024). Античні міфи як пролог до сучасних страхів перед штучним інтелектом. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 60, 72–80, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2024.60.9>

АНТИЧНІ МІФИ ЯК ПРОЛОГ ДО СУЧАСНИХ СТРАХІВ ПЕРЕД ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

Анотація. У статті порушено етичні питання взаємодії людини і штучного інтелекту в постінформаційному суспільстві, античний міф розглянуто як пролог до сучасних страхів перед новими технологіями. Штучний інтелект (ШІ) – це інструмент, який радикально змінює суспільство і ставить перед людством нові виклики, пов'язані з етикою, безпекою та відповідальністю. Мета цієї розвідки – дати основу для розуміння деяких характеристик штучного інтелекту через схожість ШІ з історією міфологічних постатей, розкрити небезпеки та етичні виклики ШІ на сучасному етапі розвитку людства через осмислення цих паралелей з античною мудрістю. У художній літературі тематика ШІ посідає особливе місце, оскільки еволюція концепції ШІ в літературі відображає культурні, наукові та етичні питання, дає багатий матеріал для роздумів про природу людини, технології та майбутнє. Концепція ШІ сформована в античності і зіперта на міфи, пов'язані зі спробами досягнути природу розуму та реалізувати людські функції за допомогою механізмів.

Античні міфи попереджають, що технології завжди мають бути інструментом, а не метою, що людина повинна усвідомлювати наслідки свого творіння і дотримуватися балансу між прогресом і відповідальністю. Антична людина, відтворюючи в міфах свої страхи та сподівання, прагнула віднайти межу між живим і неживим, природним і штучним. Сучасний ШІ, особливо у формах, близьких до людської, знову ставить перед людством ті самі питання. Чи може штучний інтелект бути морально відповідальним? Чи потрібно створювати системи, які перевершують людські можливості? Міфи про Талоса та «живі статуї» Дедала нагадують, що технології, створені для захисту та користі, можуть стати джерелом небезпеки, якщо вийдуть з-під контролю. Тож сучасні розробники ШІ мають дослуховуватися до порад, які імпліцитно представлені в античній міфології. Дослідження цієї проблеми містить у собі значний теоретичний і практичний потенціал, оскільки об'єднує міфологію, філософію, етику, психологію та технології. Подальше вивчення окресленого кола питань допоможе не лише краще зрозуміти страхи та сподівання сучасного суспільства, а й сприятиме формуванню етичної бази для роботи з інноваціями, які змінюють світ. У перспективі можлива також підготовка рекомендацій для освітніх і технологічних програм, які б включали міфологічні сюжети як інструмент для аналізу етичних викликів та популяризації відповідального підходу до розробки й використання ШІ.

Ключові слова: штучний інтелект, антична міфологія, Талос, живі статуї, Дедал.

LEFTEROVA Olga – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of General Linguistics, Classical Philology and Neo-Hellenistic Studies, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Tarasa Shevchenko blvd., 14, Kyiv, 01601, Ukraine(olefterova@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0659-1334>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2024.60.9>

To cite this article: Lefterova, O. (2024). Antychni mify yak proloh do suchasnykh strakhiv pered shtuchnym intelektom [Ancient myths as a prologue to modern fears of artificial intelligence]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities. “Philology” Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 60, 72–80, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2024.60.9> [in Ukrainian].

ANCIENT MYTHS AS A PROLOGUE TO MODERN FEARS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Summary. *The article focuses on the ethical issues of interaction between humans and artificial intelligence in the post-information society, and examines the ancient myth as a prologue to modern fears of new technologies. Artificial intelligence (AI) is a tool that radically changes society and poses new challenges to humanity related to ethics, security and responsibility. The purpose of this article is to provide a basis for understanding some characteristics of artificial intelligence through the similarity of AI to the history of mythological figures, to reveal the dangers and ethical challenges of AI at the present stage of human development by understanding these parallels with ancient wisdom. In literature, the topic of AI has a special place, as the evolution of the AI concept in literature reflects cultural, scientific and ethical issues, providing a wide range of material for reflections on human nature, technology and the future. The ancient concept of AI is based on myths that are associated with attempts to understand the nature of the mind and express human functions through mechanisms. Ancient myths warn that technology should always be a tool, not a goal, that people should be aware of the consequences of his creation and strike a balance between progress and responsibility. Ancient peoples, reflecting their fears and hopes through myths, sought to define the boundary between the living and the inanimate, the natural and the artificial. Today, modern AI, particularly in forms resembling humans, once again raises these enduring questions. Can artificial intelligence possess moral responsibility? Should we create systems that surpass human capabilities?» The myths of Talos and “Daedalus’s self-moving statues” human statues of Daedalus remind us that technologies designed to protect and benefit us can become a source of danger if they get out of control. Therefore, modern AI developers should heed the advice implicit in ancient mythology. The study of this problem has significant theoretical and practical potential, as it combines mythology, philosophy, ethics, psychology and technology. Further study of this range of issues will not only allow us to better understand the fears and aspirations of modern society, but will also contribute to the formation of an ethical framework for working with innovations that change the world. In the future, it is also possible to develop recommendations for educational and technological programmes that would include mythological stories as a tool for analysing ethical challenges and promoting a responsible approach to the development and use of AI.*

Key words: artificial intelligence, ancient mythology, Talos, self-moving statues, Daedalus.

Постановка проблеми. Питання про те, чи може людина стати деміургом і створити щось, що перевершує її саму, цікавили людину з давніх-давен. Це було темою обговорення і роздумів під час філософських бесід античних мислителів, середньовічні теологи теж намагалися знайти відповідь на це запитання, сьогодні цей сюжет пов’язаний із дебатами про етику штучного інтелекту.

Штучний інтелект розробляють великі технологічні компанії (Google, OpenAI,

Microsoft, NVIDIA), університети, дослідні інститути та стартапи. Однак вигоди від використання ШІ зосереджені здебільшого в руках небагатьох, що викликає побоювання щодо поглиблення нерівності в соціумі та потенційної концентрації влади.

Штучний інтелект (ШІ) – це галузь науки й технологій із створення систем, застосованих у різних сферах, асоційованих з людською діяльністю і здатних виконувати завдання, які потребують глибоких знань. Ці системи спро-

можні аналізувати дані, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми, розуміти мову, розпізнавати образи та адаптуватися до змін у навколишньому середовищі. Вони здатні радикально змінити суспільство, покращити життя чи поставити перед людством нові виклики, пов'язані з етикою, безпекою та відповідальністю. Дехто з ентузіазмом сприймає штучний інтелект як казкову історію про низку винаходів, що засвідчують велич людського розуму, інші налаштовані критично, вбачаючи в ньому нове варварство (David and Sauviat, 2019) або рішучий антигуманістичний технологічний наступ (Sadin, 2018).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом науковці активно досліджують суспільні переживання та страхи, пов'язані з розвитком штучного інтелекту. Як в Україні, так і за кордоном, виходять праці, що аналізують потенційні ризики та виклики, які несе ШІ для людства. У них, зокрема, йдеться про використання нейронних мереж, які допомагають впроваджувати й реалізовувати новітні алгоритми, пов'язані з такою важливою сферою людської діяльності, як комунікація (Безверхий, Луц, 2024, с. 9); розглянуто позитивний та негативний аспекти впливу ШІ у сфері творчих професій (Дасік, Салімон, 2024, с. 65). Велику увагу приділено також питанням впливу штучного інтелекту на освітній процес. Так, у науковій розвідці «Чи забере штучний інтелект вашу професію?» М. П. Грицюк розглядає можливості штучного інтелекту та загрози, які виникають із його розвитком для людей, зайнятих у різних сферах суспільного виробництва (Грицюк, 2024, с. 62), а Д. О. Гулієва переконана, що ніколи штучний інтелект не зможе конкурувати з людиною в креативності та творчій насназі (Гулієва, 2024, с. 72). Проте, як застерігає Белла Батарс, ми ще повною мірою не осягнули суті цього продукту людського розуму, тож маємо повне право перейматися питаннями розвитку ШІ (Bathurst). Французький філософ Гаспар Кеніг досліджує вплив ШІ на феномени індивідуальності та свободи, звертає увагу на потенційні ризики та етичні дилеми, пов'язані з розвитком ШІ (Koenig, 2019). Своєю чергою у графічному романі, створеному на замовлення ЮНЕСКО й призначеному для політиків та молоді, дослід-

жено вплив штучного інтелекту на людство та зроблено спробу подолати страх перед ШІ через формування розуміння цієї технології (Inside AI: An Algorithmic Adventure, 2022). Тобто сучасні наукові дослідження підкреслюють необхідність відповідального підходу до розвитку та інтеграції ШІ в різні сфери життя, з огляду на пов'язані з ним потенційні ризики та виклики.

Мета цієї розвідки – допомогти зрозуміти деякі з характеристик штучного інтелекту через аналіз історій схожих на нього міфологічних постатей і розкрити небезпеки та етичні виклики ШІ на сучасному етапі розвитку людства через осмислення паралелей з античною мудрістю.

Завдання статті – висвітлити теми відповідальності творця за своє творіння та розглянути паралелі між моральними питаннями, порушеними в античних текстах, і сучасними дебатами про використання та контроль ШІ; на матеріалі античних міфів продемонструвати негативні наслідки гібрису (зухвалості) та розкрити причини страхів перед новітніми технологіями; порівняти сучасні художні образи з їх міфологічними прототипами.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на позитивні чи негативні тенденції, ШІ в процесі свого розвитку перетворюється на невід'ємну частину багатьох щоденних взаємодій як між людьми, так і між людьми й тими технічними засобами, що стали обов'язковою частиною людського життя. Тож природно, що штучний інтелект – це одна з тем, яка захоплює уяву як людей творчих, так і тих, хто мало дотичний до творчої діяльності. Але у художній літературі тематика ШІ посідає особливе місце, оскільки еволюція концепції ШІ в літературі відображає культурні, наукові та етичні проблеми, дає багатий матеріал для роздумів про природу людини, технології та майбутнє.

Роман «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» Мері Шеллі (Шеллі, 2018), у якому втілена ідея створення штучної істоти, здатної мислити, став відомим ще задовго до появи сучасних концепцій ШІ. Цей твір заклав підвалини для етичних роздумів про те, що означає «створити життя». Своєрідне героїчне та просвітницьке начало так званого «нового Прометея», стало части-

ною філософської ідеї роману «Франкенштейн» і отримало нове художнє прочитання. «Сучасний Прометей» М. Шеллі, Франкенштейн, – це геній-титан, практично позбавлений альтруїстичного, філантропічного начала. Філософські, наукові та естетичні проблеми, порушені в романі М. Шеллі «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» забезпечили роману популярність на декілька століть, зацентрувавши увагу на споконвічних питаннях: чи може людина втручатися в діяння природи і виступати в ролі Бога, як з'явилося життя на Землі, чи здатна людина створити інтелект, що перевершить її саму?

Особливо активно цими питаннями починають цікавитися у зв'язку зі швидким розвитком різних галузей науки. З другої половини XX століття в літературі з'являються твори, у яких простежуються деякі застереження й побоювання з приводу розвитку ШІ. У культовому романі «2001: Космічна Одисея» Артура Кларка (Кларк, 2017) штучний інтелект HAL 9000 демонструє, як машина, створена для допомоги людині, може стати її ворогом через недосконалість програмування чи неможливість зрозуміти людські мотиви. Тож не випадково Айзек Азімов в оповіданнях збірки «Я, робот» (1950) сформулював Три Закони робототехніки, які є спробою врегулювати взаємодію між людиною та машиною й простежити моральні дилеми, що виникають через прогрес технологій.

Часто ШІ розглядають як щось більше, ніж просто інструмент чи загрозу. Так, у романі «Нейромант» Вільяма Гібсона (Гібсон, 1984) зображено інтеграцію штучного інтелекту в тканину суспільства. Автор досліджує проблематику трансгуманізму, межі людського розуму та можливість злиття людини з машиною. Роман оголює соціально-філософські проблеми, зокрема, проблему цифрової реальності та різних форм ескапізму.

Однією з ключових тем у зображенні ШІ є питання: «Що робить людину людиною? У чому її унікальність?». Роман Філіпа К. Діка «Чи мріють андроїди про електричних овець?» (Дік, 2016) порушує проблему наявності у штучного розуму свідомості, емоцій та моралі, а поряд з нею – і питання про сутність людського буття й досвіду. У творах Теда Чіна (Chiang, 2024) та Ліан Герн (Hearn, 2004)

ідеться про ШІ в контексті повсякденного життя та акцентовано етичний і соціальний аспекти технологій. Література про майбутнє ШІ досліджує не лише можливості, а й обмеження сучасних технологій, все частіше набуваючи реалістичного тону у зв'язку зі зростанням популярності машинного навчання, нейромереж тощо.

Але не інформаційно-цифровому суспільству належить ідея створення сутності, подібної до людини. Концепції, що заклали теоретичні основи штучного інтелекту, сягають часів сивої давнини й пов'язані передусім з античною міфологією.

Ідея створення ШІ виникла в глибинах античного суспільства і спиралась на міфи, філософські роздуми та технічні ідеї, пов'язані зі спробами досягнути природу розуму та реалізувати людські функції за допомогою механізмів. Ці ранні уявлення, хоч і далекі від сучасних технологій, заклали фундамент для майбутніх дискусій про ШІ та його можливості.

В античних міфах можна відшукати дивовижні описи подібних до автоматичних пристроїв, що діяли за заданою програмою. Талос і легендарні «живі статуї» Дедала особливо цікаві для осмислення тенденцій розвитку сучасного світу.

Технологічний прорив: майстерність творця, етичні дилеми. Міф про Талоса в «Аргонавтиці» Аполлонія Родоського (Apolonius Rhodius, 1990, IV, 1638–1693) – це одна з найдетальніших розповідей про зустріч аргонавтів із Талосом і його загибель; Псевдо-Аполлодор у «Бібліотеці» (Apollodorus or Pseudo-Apollodorus, I, 9, 26) подає короткий опис функцій і смерті Талоса, а Платон у «Законах» (Plato, IV, 704d) розкриває загадку Талоса як частину критської культури.

Талос – один із найбільш незвичайних персонажів грецької міфології, який поєднує у собі образи велетня-охоронця, божественного створіння та ранній прообраз механізованої істоти. Цей бронзовий гігант був створений, щоб захищати острів Крит від зовнішніх загроз, і став уособленням сили, технологічної майстерності й безстрашної відданості. Згідно з переказами, Талос, подарований Міносу в знак прихильності та для захисту, став символом безпеки острова та могутності

богів. Вважалося, що він був ідеальним захисником, адже не мав потреби у відпочинку, був майже невразливим і мав надприродні здібності. Його головне завдання полягало в тому, щоб охороняти Крит. Гігант оббігав острів тричі на день, уважно стежачи за узбережжям. Помітивши кораблі ворогів, Талос розжарював своє тіло до надзвичайно високої температури й обпалював тих, хто намагався висадитися на берег. Він був одночасно і невтомним сторожем, і неблаганним суддею.

Талос з'явився завдяки мистецтву Гефеста, бога-ковалю. За іншою версією, він створений самим Зевсом, тому блискуча поверхня велетня відбивала сонячне світло, нагадуючи про його божественне походження. Усередині його тіла текла дивовижна речовина – іхор, яку вважали кров'ю богів. Іхор циркулював лише через одну «жилу», що проходила через усе тіло і яку закривав мідний цвях або, за іншою версією, пластинка на нозі велетня. Ця жила була одночасно джерелом життя і слабким місцем Талоса.

Історія Талоса тісно переплітається з міфом про подорож аргонавтів – героїв, які прямували додому після здобуття золотого руна. Коли їхній корабель «Арго» підійшов до берегів Криту, Талос виступив проти них, намагаючись перешкодити висадці. Саме тоді відбулася його зустріч із могутньою чаклункою Медеєю.

Існує кілька версій, як подолано бронзового велетня. Одна з них пов'язана з магією Медей: чаклунка використала свої магічні здібності й за допомогою замовлянь чи чарівного погляду змусила Талоса зняти мідний цвях, що закривав його життєдайну жилу. Як тільки іхор витік, Талос загинув. За іншою версією, Медея знала про слабе місце Талоса – його мідний цвях – і вплинула на нього так, що він сам поранив себе, розкривши жилу. У деяких із решти переказів аргонавти знищують Талоса, завдавши ударів у його вразливе місце. Попри власну міць, гігант виявився беззахисним перед героїчною відвагою.

Міф демонструє складні взаємини між творцем і створеними ним істотами, які не лише виконують поставлені завдання, але і є потенційною загрозою як для самого творця, так і для навколишнього світу (Mayor, Adrienne, 2018).

Міф про Талоса має глибоку символіку й тісно переплітається з сучасною проблематикою, зокрема, коли йдеться про взаємозв'язок між технологічним проривом і майстерністю творця, слабкими місцями та вразливістю сучасних технологій, міф торкається також етичних питань.

Талос був втіленням технологічної майстерності: штучна істота, створена з бронзи, здатна самотійно діяти і виконувати складні завдання. У сучасному світі таку роль виконують системи ШІ, які стають усе більш автономними, здатними приймати рішення без втручання людини. Розвиток ШІ, подібно до створення Талоса, демонструє прагнення людства перевершити природні обмеження. Ролі Талоса в античному міфі та ШІ в сучасному світі тотожні.

Завдання Талоса – захист Криту. Його поведінка «запрограмована» на виконання цієї функції, тож діяв він із непохитною відданістю. Талос був автономним і виконував свої завдання без додаткових інструкцій. Сьогодні автономні системи ШІ, такі як самокеровані автомобілі чи бойові дрони, теж здатні діяти самотійно, але це порушує питання про контроль і відповідальність. Як і Талос, сучасні автономні машини можуть стати небезпечними, якщо діятимуть без розуміння контексту чи моральних наслідків власних дій. Сучасний ШІ теж працює на основі закладених алгоритмів, які визначають його дії. Однак, як і у випадку з Талосом, виконання таких завдань може вийти з-під контролю, якщо система зіткнеться з непередбаченими обставинами або діятиме надто буквально.

У Талоса була єдина «жила» з іхором, і її руйнування призвело до його загибелі. Це нагадує про слабкі місця сучасних ШІ-систем: вони можуть бути вразливими до збоїв, хакерських атак чи неправильного налаштування алгоритмів. Як і в міфі про загибель Талоса, у світі ШІ постає питання про «червону кнопку» – механізм, який може призупинити роботу системи, якщо вона вийде з-під контролю.

Талос уособлює технологічну майстерність античності, межу між живим і неживим, але є також відображенням страхів перед неблаганною силою, яка, попри свою могутність, завжди має слабе місце. Його смерть

підкреслює важливість розуму та знань у боротьбі з найсильнішими ворогами, але й нагадує про те, що кожне творіння має свої межі.

Статуї Дедала: символіка «живих статуй». Міф про живі статуї Дедала походить із античної традиції, яка прославляє Дедала як геніального майстра й винахідника. Він був настільки вправним у своїй роботі, що його скульптури набували вигляду та властивостей живих істот. Міф про живі статуї Дедала переповідає Псевдо-Аполлодор (Apollodorus or Pseudo-Apollodorus, III 1, 4).

Аристотель у «Метафізиці» (Аристотель, 2024) пише про роботи Дедала як приклади майстерності, близькі до живої природи. Платон у діалозі «Менон» (Plato, 98a) описує статуї Дедала, підкреслюючи їхню здатність рухатися й виглядати живими. Грецький письменник Павсаній (II століття н.е.) у своїй книзі «Опис Еллади» теж згадує статуї, які виглядали настільки людиноподібними, що їх доводилося прив'язувати до підлоги, щоб вони не втекли (Pausanias).

Дедал створював статуї з каменю та металу, але вони так точно передавали анатомію й рухи, що здавалося, ніби це справжні люди. Античні джерела стверджують, що Дедал перевершив майстерність скульптора. Він створював статуї з механічними елементами, які дозволяли їм легко переміщуватися в просторі. У деяких версіях міфу життя у скульптури Дедала вдихали боги, що підкреслювало зв'язок великого майстра з божественними силами, а сам Дедал уособлював найвище досягнення людського розуму. У міфах Дедал постає не лише як ремісник, але і як провісник пізніших ідей про автоматизацію та роботів.

Міф про «живі статуї» теж має численні паралелі з сучасним технологіями та штучним інтелектом. Творіння Дедала – не просто скульптури, але також уособлення життя. У сучасному світі системи ШІ, особливо у сфері робототехніки та моделювання людської поведінки (наприклад, робот Софія чи віртуальні асистенти), теж створено для імітації людини – як зовнішньо, так і поведінково.

У пізніші часи міф про «живі статуї» порушував питання про автономність створених людиною сутностей. Якщо вони здатні

рухатися та діяти, чи мають вони власну волю? Живі статуї Дедала, попри все, були створіннями, яким бракувало душі. Ця межа між живим і штучним викликає питання в контексті сучасних ШІ: чи можуть штучно створені системи мати свідомість? Чи це всього лиш складні механізми, не здатні самостійно мислити? Наскільки система ШІ має бути автономною? Наприклад, автономні транспортні засоби чи дрони можуть діяти без втручання людини, але це провокує побоювання щодо їхньої поведінки в непередбачуваних ситуаціях.

Міф про Дедала торкається також проблем етики та моральної відповідальності творця. Статуї, що імітують життя, провокують запитання: чи усвідомлює їхній творець результати своїх діянь? У сучасному світі штучного інтелекту це питання постає у контекстах ШІ-алгоритмів людиноподібних роботів / ботів, що можуть спричинити соціальну дискримінацію чи маніпуляції в соціальних групах.

Слабкість статуй Дедала полягала в їхній залежності від майстра. Сучасний ШІ теж повністю залежить від програмування, і хоч він здатний до самонавчання, та межі його розвитку задані творцем.

Давні греки сприймали живі статуї, ймовірно, як із подивом, так зі страхом. Ідея створення життя штучним шляхом викликала захоплення, але й породжувала міфологічні упередження. Сьогодні суспільство реагує на ШІ таким самим чином: з одного боку, це величезний прорив, а з іншого – страх перед потенційними загрозами, такими як втрата контролю або заміна людської праці машинами. Тож закономірно, що міф про Дедала і його живі статуї, так само, як і міф про Тантала, актуалізує питання етики в сучасному суспільстві. Як Дедал повинен був контролювати свої творіння, так і сучасні системи ШІ потребують механізмів для запобігання небажаним наслідкам. Сучасні творці ШІ, як і Дедал, теж повинні бути відповідальними за свої винаходи, зокрема за їх використання.

Висновки. Античні міфи попереджають сучасну людину, що технології завжди мають бути інструментом, а не метою, що важливо усвідомлювати наслідки свого творіння і дотримуватися балансу між прогресом

і відповідальністю. Антична людина, відтворюючи в міфах свої страхи та сподівання, прагнула віднайти межу між живим і неживим, природним і штучним. Сучасний ІІІ, особливо у формах, близьких до людської, знову ставить перед людством ті самі питання. Чи може штучний інтелект мати моральну відповідальність? Чи потрібно створювати системи, які перевершують людські можливості? Міфи про Талоса та живі статуї Дедала нагадують, що технології, створені для захисту та користі, можуть стати джерелом небезпеки, якщо вийдуть з-під контролю. Загибель, спричинена Медеєю, котра знала про слабке місце творіння Гефеста, або особливі характеристики статуй Дедала засвідчують важливість розуміння обмежень і ризиків, пов'язаних із технологіями. Тож сучасні розробники ІІІ мають дослуховуватися до порад, які

імпліцитно представлені в античній міфології, і розробляти механізми безпеки та способи відключення автономних систем; уникати створення систем, які можуть функціонувати поза моральними рамками чи контролем; обговорювати етичні аспекти створення об'єктів, здатних замінювати або перевершувати людські здібності.

Подальше вивчення порушених у статті питань не лише допоможе глибше зрозуміти страхи та сподівання сучасного суспільства, а й сприятиме формуванню етичної бази для роботи з інноваціями, які змінюють світ. Актуальною видається й підготовка рекомендацій для освітніх і технологічних програм, які використовуватимуть міфологічні сюжети як інструмент для аналізу етичних викликів та популяризації відповідального підходу до розробки й використання ІІІ.

ЛІТЕРАТУРА

- Азімов А.** Я робот : Науково-фантастичне оповідання. Переклад з англійської Д. К. Грицюка. Київ : Веселка. 1987. 271 с.
- Арістотель.** Метафізика. Переклад : Олександр Юдін. Фоліо. 2024. 300 с.
- Безверхий О. І., Луц В. Є.** Перетворення мовлення на текст і зображення жестової мови за допомогою нейронних мереж, реалізованих в PYTHON. *Системи та засоби штучного інтелекту : тези доповідей Міжнародної наукової конференції «Штучний інтелект : досягнення, виклики та ризик»*, 15–16.03. 2024. Київ : ІІІІ «Наука і освіта», 2024. С. 9–13.
- Гібсон В.** Нейромант. Переклад з англійської Ольги Любарської. Видавництво. 2017. 311 с.
- Грицюк М. П.** Чи забере штучний інтелект вашу професію? *Штучний інтелект у вищій освіті : ризики та перспективи інтеграції : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 липня – 11 серпня 2024 року.* Львів–Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 62–66.
- Гулієва Д. О.** Творчі здібності людини в епоху штучного інтелекту. *Штучний інтелект у вищій освіті : ризики та перспективи інтеграції : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 липня – 11 серпня 2024 року.* Львів–Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 66–70.
- Дасік О. В., Салімон О. М.** Застосування штучного інтелекту в івент-менеджменті. *Системи та засоби штучного інтелекту : тези доповідей Міжнародної наукової конференції «Штучний інтелект : досягнення, виклики та ризик»*, 15–16.03. 2024. Київ : ІІІІ «Наука і освіта», 2024. С. 65–71.
- Дік Ф. К.** Чи мріють андроїди про електричних овець? Переклад з англійської : Тарас Бойко. Київ : Комубук. 2016. 272 с.
- Кларк А.** 2001. Космічна Одиссея. Переклад з англ. В. Зенгви. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 224 с.
- Шеллі М.** Франкенштейн, або Сучасний Прометей. Переклад з англійської : Оксана Зубченко. Львів : Мендор І. І., 2018. 326 с.
- Apollodorus or Pseudo-Apollodorus. URL : <https://www.theoi.com/Text/Apollodorus1.html> (дата звертання 22.12.2024)
- Bathurst B.** Rise of The Machines: Could artificial intelligence kill us off? URL : <https://www.irishexaminer.com/lifestyle/arid-20343187.html> (дата звертання 22.12.2024)
- Chiang T.** Stories of Your Life and Others. Pan Macmillan. 2024. 352 p.
- David M. and Sauviat C.** Intelligence artificielle. La nouvelle barbarie. Editions du Rocher. 2019. 320 p.
- Hearn L.** Grass for His Pillow. Penguin Publishing Group. 2004. 368p.

- Inside AI : An Algorithmic Adventure. *Unesco graphic novel, conception and script* by Dr. Katherine Evans, illustration by Isobel Joy Te Aho-White. Paris: UNESCO, 2022 URL : <https://www.unesco.org/en/articles/inside-ai-algorithmic-adventure> (дата звертання 22.12.2024).
- Koening G.** La fin de l'individu: Voyage d'un philosophe au pays de l'intelligence artificielle. L'observatoire. Le Point, «De facto». 2019. 400 p.
- Mayor A.** Gods and Robots : Myths, Machines, and Ancient Dreams of Technology. Princeton University Press. 2018. 304 p.
- Pausanias.** Description of Greece URL : <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.01.0160> (дата звертання 22.12.2024).
- Plato.** Laws. URL : <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0166%3Abook%3D4> (дата звертання 22.12.2024).
- Plato.** Menon URL : <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=urn:cts:greekLit:tlg0059.tlg024.perseus-eng1:97d> (дата звертання 22.12.2024).
- Rhodium A.** Argonautica. Translated By R. C. Seaton., Loeb Classical Library. 1990, 544 p. (дата звертання 22.12.2024).
- Sadin E.** L'intelligence artificielle ou l'enjeu du siècle. Editions L'Echappee. 2018. 298 p.

REFERENCES

- Apollodorus or Pseudo-Apollodorus. Retrieved December 22, 2024, from <https://www.theoi.com/Text/Apollodorus1.html> [in English].
- Aristotel** (2024). *[Metaphysics]*. Oleksandr Yudin (Trans.). Folio [in Ukrainian].
- Azimov, A.** (1987). *YA robot: Naukovo-fantastychne opovidannya [I, Robot: A Science Fiction Story]*. D.K. Hrytsyuk (Trans.). Kyiv: Veselka [in Ukrainian].
- Bathurst, B.** *Rise of The Machines: Could artificial intelligence kill us off?* Retrieved December 22, 2024, from <https://www.irishexaminer.com/lifestyle/arid-20343187.html> [in English].
- Bezverkhyy, O. I., Luts, V. Y.** (2024). Peretvorenniya movlennya na tekst i zobrazhennya zhestovoyi movy za dopomohoyu neyronnykh merezh, realizovanykh v PYTHON [Speech to text and sign language image conversion using neural networks implemented in PYTHON]. *Systemy ta zasoby shuchnoho intelektu: tezy dopovidey Mizhnarodnoyi naukovoï konferentsiyi «Shtuchnyy intelekt: dosyahnennya, vyklyky ta ryzyky – Artificial Intelligence Systems and Tools: Abstracts of the International Scientific Conference «Artificial Intelligence: Achievements, Challenges and Risks»*, (pp. 9–13). Kyiv: IPSHI «Nauka i osvita» [in Ukrainian].
- Chiang, T.** (2024). *Stories of Your Life and Others*. Pan Macmillan [in English].
- Dasik, O. V. Salimon, O. M.** (2024). Zastosuvannya shuchnoho intelektu v ivent-menedzhmenti [Application of artificial intelligence in event management]. *Systemy ta zasoby shuchnoho intelektu: tezy dopovidey Mizhnarodnoyi naukovoï konferentsiyi «Shtuchnyy intelekt: dosyahnennya, vyklyky ta ryzyky» – Artificial Intelligence Systems and Tools: Abstracts of the International Scientific Conference «Artificial Intelligence: Achievements, Challenges and Risks»*, (pp. 65–71). Kyiv: IPSHI «Nauka i osvita» [in Ukrainian].
- David, M. and Sauviat, C.** (2019). *Intelligence artificielle. La nouvelle barbarie [Artificial Intelligence. The New Barbarism]*. Editions du Rocher [in French].
- Dik, F. K.** (2016). *Chy mriyut' androyidy pro elektrychnykh ovets'? [Do Androids Dream of Electric Sheep?]*. Taras Boyko (Trans.). Kyiv: Komubuk. [in Ukrainian].
- Koening, G.** (2019). *La fin de l'individu: Voyage d'un philosophe au pays de l'intelligence artificielle [The End of the Individual: A Philosopher's Journey to the Land of Artificial Intelligence]*. L'observatoire. Le Point, «De facto» [in French].
- Hrytsyuk, M. P.** (2024). Chy zabere shuchnyy intelekt vashu profesiiu? [Will artificial intelligence take away your profession?]. *Shtuchnyy intelekt u vyshchii osviti: ryzyky ta perspektyvy intehtatsiyi: materialy vseukrayins'koho naukovo-pedahohichnoho pidvyshchennya kvalifikatsiyi, 1 lypnya – 11 serpnia 2024 roku – Artificial intelligence in higher education: risks and prospects of integration: materials of the All-Ukrainian scientific and pedagogical qualification improvement, July 1 – August 11, 2024*, (pp. 62–66). L'viv–Torun': Liha-Pres [in Ukrainian].
- Huliyeva, D. O.** (2024). Tvorchy zdybnosti lyudyny v epokhu shuchnoho intelektu [Human creativity in the age of artificial intelligence]. *Shtuchnyy intelekt u vyshchii osviti: ryzyky ta perspektyvy intehtatsiyi: materialy vseukrayins'koho naukovo-pedahohichnoho pidvyshchennya kvalifikatsiyi, 1 lypnya – 11 serpnia 2024 roku – Artificial intelligence in higher education: risks and prospects of integration: mate-*

- rials of the All-Ukrainian scientific and pedagogical qualification improvement, July 1 – August 11, 2024*, (pp. 66–70). L'viv–Torun': Liha-Pres [in Ukrainian].
- Evans, K.** (Conception and Script), **Joy Te Aho-White, I.** (Illustration). (2022). *Inside AI: An Algorithmic Adventure. Unesco graphic novel*. Paris: UNESCO. Retrieved December 22, 2024, from <https://www.unesco.org/en/articles/inside-ai-algorithmic-adventure> [in English].
- Klark, A.** (2017). *2001: Kosmichna Odisseya [2001: A Space Odyssey]*. V. Zenhvy (Trans.). Kharkiv: Knyzhkovyy Klub «Klub Simeynoho Dozvillya» [in Ukrainian].
- Hearn, L.** (2004). *Grass for His Pillow*. Penguin Publishing Group [in English].
- Mayor, A.** (2018) *Gods and Robots: Myths, Machines, and Ancient Dreams of Technology*. Princeton University Press [in English].
- Shelli, M. (2018).** *Frankenshteyn, abo Suchasnyy Prometey [Frankenstein, or the Modern Prometheus]*. Oksana Zubchenko (Trans.). L'viv: Mendor I. I. [in Ukrainian].
- Pausanias.** Description of Greece. Retrieved December 22, 2024, from <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.01.0160> [in English]
- Plato.** *Laws*. Retrieved December 22, 2024, from <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0166%3Abook%3D4> [in English].
- Plato.** Menon. Retrieved December 22, 2024, from <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=urn:cts:greekLit:tlg0059.tlg024.perseus-eng1:97d> [in English].
- Rhodius, A.** (1990). *Argonautica*. C. Seaton (Translated). Loeb Classical Library [in English].
- Sadin, E.** (2018). *L'intelligence artificielle ou l'enjeu du siècle [Artificial intelligence or the challenge of the century]*. L'Echappee (Editions) [in French].